

Sygn. akt I ACa 904/16

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 6 grudnia 2016 r.

Sąd Apelacyjny w Krakowie – I Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący:	SSA Wojciech Kościółek (spr.)
Sędziowie:	SSA Jerzy Bess SSA Barbara Baran
Protokolant:	sekr.sądowy Marta Matys

po rozpoznaniu w dniu 6 grudnia 2016 r. w Krakowie na rozprawie

sprawy z powództwa (...) S.A. we W.

przeciwko J. S.

o zapłatę

na skutek apelacji pozwanej

od wyroku Sądu Okręgowego w Krakowie

z dnia 8 października 2014 r. sygn. akt I C 2016/12

1. zmienia punkt I zaskarżonego wyroku w ten sposób, że oddala powództwo;

2. odstępuje od obciążania strony powodowej kosztami postępowania odwoławczego na rzecz pozwanej.

SSA Jerzy Bess SSA Wojciech Kościółek SSA Barbara Baran

Sygn.. akt I A Ca 904/16

UZASADNIENIE

Zaskarżonym wyrokiem Sad Okręgowy w Krakowie zasądził od pozwanej J. S. na rzecz strony powodowej (...) S.A. z siedzibą we W. kwotę 815.437,78 wraz z ustawowymi odsetkami liczonymi:

- od kwoty 372.636,70 zł - od dnia 27 lipca 2005 r. do dnia zapłaty,
- od kwoty 24.112,26 zł - od dnia 11 sierpnia 2005 r. do dnia zapłaty,
- od kwoty 12.054,88 zł - od dnia 14 września 2005 r. do dnia zapłaty,

- od kwoty 12.054,88 zł - od dnia 8 października 2005 r. do dnia zapłaty,
- od kwoty 12.054,88 zł - od dnia 19 listopada 2005 r. do dnia zapłaty,
- od kwoty 12.055,38 zł - od dnia 14 stycznia 2006 r. do dnia zapłaty,
- od kwoty 12.055,38 zł - od dnia 18 stycznia 2006 r. do dnia zapłaty,
- od kwoty 12.055,38 zł - od dnia 8 lutego 2006 r. do dnia zapłaty,
- od kwoty 12.055,38 zł - od dnia 20 grudnia 2006 r. do dnia zapłaty,
- od kwoty 148.403,93 zł - od dnia 24 listopada 2007 r. do dnia zapłaty,
- od kwoty 14.179,15 zł - od dnia 14 grudnia 2007 r. do dnia zapłaty,
- od kwoty 14.183,15 zł - od dnia 15 stycznia 2008 r. do dnia zapłaty,
- od kwoty 14.183,15 zł - od dnia 14 lutego 2008 r. do dnia zapłaty,
- od kwoty 14.203,15 zł - od dnia 14 marca 2008 r. do dnia zapłaty,
- od kwoty 14.163,15 zł - od dnia 8 kwietnia 2008 r. do dnia zapłaty,
- od kwoty 14.183,15 zł - od dnia 16 maja 2008 r. do dnia zapłaty,
- od kwoty 14.183,15 zł - od dnia 13 czerwca 2008 r. do dnia zapłaty,
- od kwoty 14.183,15 zł - od dnia 11 lipca 2008 r. do dnia zapłaty,
- od kwoty 14.423,15 zł - od dnia 14 sierpnia 2008 r. do dnia zapłaty,
- od kwoty 14.000,15 zł - od dnia 17 września 2008 r. do dnia zapłaty,
- od kwoty 14.126,15 zł - od dnia 14 października 2008 r. do dnia zapłaty,
- od kwoty 14.203,15 zł - od dnia 14 listopada 2008 r. do dnia zapłaty,
- od kwoty 15.684,93 zł - od dnia 7 lutego 2009 r. do dnia zapłaty,
nie obciążył pozwanej kosztami procesu.

W motywach orzeczenia wskazał na następujące okoliczności faktyczne – w istocie niewątpliwe między stronami –

- umową z dnia 8 września 1998 r. pozwana sprzedała (...) sp. z o.o. w K. lokale znajdujące się w budynku usytuowanym na działce nr (...) przy ul. (...) w K. za cenę stanowiącą równowartość 160.000,00 USD.
- Spółka (...), jako właściciel zakupionych lokali, zawarła w dniu 17 stycznia 2000 r. z (...) Bankiem (...). umowę najmu lokalu użytkowego nr (...),
- ponieważ nabywca nie zapłacił uzgodnionej ceny kupna pozwana złożyła oświadczenie o odstąpieniu od umowy i wniosła pozew z ewentualnym roszczeniem o wydanie przedmiotowej nieruchomości, względnie o złożenie oświadczenia woli, na podstawie którego własność sprzedanych lokali zostanie pierwotnie przeniesiona na nią przez kupującego.

- w dniu 15 marca 2001 r. została zawarta umowa, zgodnie z którą spółka (...), prowadząca wówczas negocjacje ze stroną powodową o zawarcie umowy zwrotnego leasingu operacyjnego spornych lokali, uznała swój dług wobec pozwanej i zobowiązała się zapłacić całą należność w terminie 3 dni od otrzymania od (...) Funduszu (...) należności za przeniesienie na ten Fundusz jako leasingodawcę prawa własności nabytych od pozwanej lokali, zaś pozwana zobowiązała się w terminie dwóch dni od zawarcia wspomnianej ugody cofnąć oświadczenie o odstąpieniu od umowy oraz cofnąć wniesiony wcześniej pozew w sprawie sygn. akt I C 987/98 – pozwana swoje zobowiązanie wykonała, natomiast spółka (...) tego nie zrobiła mimo, że umowa leasingu, mająca stanowić źródło środków finansowych koniecznych na zapłacenie pozwanej ceny za nabyte lokale, została zawarta kilka miesięcy później w dniu 7 maja 2001 r.
- stosownie do umowy leasingu operacyjnego dewizowego nieruchomości nr (...), zawartej 7 maja 2001r. pomiędzy spółką (...) jako leasingobiorcą a (...) S.A. z siedzibą we W. jako leasingodawcą której przedmiotem było przekazanie do użytkowania lokalu użytkowego nr (...), stanowiącego odrębną nieruchomość, usytuowaną w budynku, znajdującym się na nieruchomości położonej w K., przy ul. (...), stanowiącej działkę gruntu oznaczoną numerem ewidencyjnym (...) o powierzchni 741 m².
- przedmiotowa umowa leasingu została zawarta m in. pod następującymi warunkami:

1) skutecznego zawarcia umowy sprzedaży przedmiotowego lokalu pomiędzy leasingodawcą (powodem) a zbywcą tak, aby właścicielem lokalu stał się leasingodawca;

2) dokonania przez leasingobiorcę ((...)) cesji należności z tytułu zawartej z (...) Bank S.A. umowy najmu na rzecz Funduszu (strony powodowej);

3) spłacie przez leasingobiorcę wszelkich zobowiązań ciążących na nim, z tytułu zawarcia umowy kredytowej nr (...) zawartej między bankiem (...). ze środków otrzymanych przez powoda z tytułu zawarcia umowy sprzedaży lokalu, będącego przedmiotem umowy leasingu;

4) ustanowienia przez leasingobiorcę na rzecz leasingodawcy hipoteki na łączną wysokość równą wielkości zadłużenia wynikającego z przedmiotowej umowy leasingu na nieruchomościach: dwóch lokalach o powierzchni 38 m² położonych w K., przy ul. (...);

5) terminowego uiszczenia przez leasingobiorcę opłat, związanych z nabyciem własności lokalu, będącego przedmiotem umowy leasingu. Do umowy leasingu zostały dołączone Ogólne Warunki Umowy Leasingu (...)nr (...) (dalej w tekście: „OWUL”), stanowiące jej integralną część. Z treści umowy leasingu oraz OWUL wynikało, iż umowa leasingu została zawarta na okres 60 miesięcy, licząc od daty przekazania leasingobiorcy lokalu protokołem zdawczo-odbiorczym. Po zakończeniu umowy leasingu leasingobiorca miał obowiązek zwrotu lokalu, jeżeli nie skorzysta z prawa jego nabycia (§ (...) umowy leasingu). W czasie trwania umowy leasingu lokal pozostawał własnością Funduszu (pkt I. ppkt. 3 OWUL);

- w wykonaniu zobowiązania wynikającego z wyżej opisanej umowy leasingu, w dniu 8 maja 2001 r. została zawarta w formie aktu notarialnego umowa sprzedaży lokalu użytkowego nr (...) położonego przy ul. (...) w K..
- umową przelewu wierzytelności z dnia 8 maja 2001 r., spółka (...) dokonała cesji należności z tytułu zawartej z (...) Bank (...) umowy najmu na rzecz strony powodowej z zastrzeżeniem warunku, że jeżeli wszystkie zobowiązania względem powoda wynikające z umowy leasingu, będą spłacane zgodnie z ustalonymi w niej terminami, przelew traci moc (w ocenie powoda skuteczność przelewu istniała od daty zawarcia umowy stron);

W ostatniej z kwestii należy ponad ustalenia Sądu I instancji wskazać, że stosownie do treści przelewu wierzytelności (§ 2 – k.31) jej przedmiot odpowiadać miał kwocie 12 018,55 zł (waloryzowanej stosownie do postanowień umowy

najmu), zaś rata leasingowa stosownie do przyjętego przez spółkę (...) i powoda harmonogramem finansowym (k. 15 akt) odpowiadać miała kwotom po 9 552,20 zł brutto (7 829,67 zł + podatek 22% VAT w wysokości 1 722,53 zł);

- w tej sytuacji pozwana wystąpiła z powództwem przeciwko (...) sp. z o.o. o zapłatę kwoty 570.000,00 zł należnej jej tytułem ceny sprzedaży. Po uzyskaniu tytułu wykonawczego pozwana wszczęła egzekucję przeciwko spółce (...), ale okazało się, że ta nie posiada majątku, z którego można by skutecznie egzekwować oczywistą należność z tytułu niezapłaconej ceny kupna, albowiem jedyne wartościowe składniki majątku spółki zostały z niej „wyprowadzone” w wykonaniu w/w umowy leasingu;
- Komornik Sądowy przy Sądzie Rejonowym (...)w Krakowie w postępowaniu egzekucyjnym prowadzonym z wniosku pozwanej przeciwko spółce (...) pod sygn. akt V KM 173/03, w dniu 25 lutego 2003 r. skierował egzekucję, w drodze zajęcia, do wierzytelności z tytułu umowy najmu lokalu użytkowego nr (...) przy ul. (...) w K.;
- 17 października 2003 r. skierowanym do strony powodowej pozwana oświadczyła, iż nie zamierza składać żadnych wniosków ograniczających prowadzone z jej inicjatywy przez Komornika Sądowego postępowanie egzekucyjne przeciwko spółce (...). Jednocześnie w piśmie tym pozwana zapowiedziała, iż zamierza złożyć pozew o uznanie za bezskuteczne: umowy sprzedaży przez spółkę (...) lokalu nr (...) przy ul. (...) w K. oraz umowy przelewu wierzytelności z czynszu należnego od (...) Banku, albowiem – jej zdaniem – umowy te zostały zawarte z pokrzywdzeniem jej jako wierzycielki spółki (...), a Fundusz – jeżeli nawet o tym nie wiedział – to przy zachowaniu należytej staranności mógł się dowiedzieć;
- skarga (...)Banku (...). w K. na zajęcie wierzytelności z tytułu czynszu najmu – prawomocnym postanowieniem Sądu Rejonowego (...)w Krakowie z dnia 30 stycznia 2004 r., sygn. akt I Co 2038/03/P – została oddalona;
- w piśmie z dnia 23 sierpnia 2004 r. J. S. zwróciła się do (...) Bank S.A. w K. o wykonanie postanowienia Komornika Sądowego Rewiru VI przy Sądzie Rejonowym (...)w (...) z dnia 25 lutego 2003 r. i przekazanie na jego konto kwot należnych z tytułu czynszu najmu lokalu nr (...) przy ul. (...) w K. – jak uzasadniła, nie istnieją żadne okoliczności, które pozwalałyby kwestionować skuteczność zajęcia tej wierzytelności;
- najemca lokalu(...)Bank (...). złożył wniosek o zezwolenie na złożenie przedmiotu świadczenia, wynikającego z umowy najmu, do depozytu sądowego. Postanowieniem z dnia 22 grudnia 2004 r. Sąd Rejonowy (...)w (...), Wydział X Grodzki (sygn. akt X Ns 65/04/S) zezwolił wnioskodawcy na złożenie do depozytu sądowego kwot po 14.815,15 zł za każdy kolejny miesiąc, począwszy od października 2002 r. do lutego 2004 r., stanowiących czynsz z tytułu umowy najmu, jak również zezwolił wnioskodawcy na składanie do depozytu sądowego dalszych kwot pod warunkiem uchylecia i odstąpienia przez Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym (...)w K. od zajęcia wierzytelności w postaci płaconych przez wnioskodawcę rat czynszu z tytułu umowy najmu lokalu;
- J. S. wytoczyła powództwo o uznanie umowy sprzedaży z dnia 8 maja 2001 r., zawartej pomiędzy spółką (...), a stroną powodową za bezskuteczną w stosunku do niej w oparciu o art. 527 k.c. ;
- wyrokiem z dnia 29 grudnia 2004 r., sygn. akt I C 703/04, Sąd Okręgowy w Krakowie Wydział I Cywilny uznał za bezskuteczną wobec J. S. umowę sprzedaży zawartą w dniu 8 maja 2001 r. pomiędzy spółką (...), a Funduszem, dotyczącą lokalu.
- Sąd Apelacyjny w Krakowie wyrokiem z dnia 22 czerwca 2005 r., sygn. akt I ACa 669/05, uwzględnił ją jedynie częściowo apelację powodowego Funduszu poprzez doprecyzowanie wierzytelności pozwanej (w punkcie I. zaskarżonego wyroku po słowach „wobec” dodał „wierzytelności powódki J. S. wynikającej z nakazu zapłaty, wydanego w dniu 28 listopada 2002 r. w sprawie sygn. akt I Nc 441/02 przez Sąd Okręgowy w Krakowie, w pozostałym zakresie - co do zasady - apelację oddalił.
- w piśmie z dnia 21 lutego 2006 r. (precyzującym pismo z dnia 4 stycznia 2006 r.), skierowanym do Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym wK., J. S. – przedkładając tytuł wykonawczy w postaci wyroku Sądu

Okręgowego w Krakowie z dnia 29 grudnia 2004 r. oraz wyroku Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 22 czerwca 2005 r. – wniosła o „prowadzenie egzekucji z nieruchomości stanowiącej własność (...) S.A. z siedzibą we W., Oddział w K. stanowiącej lokal użytkowy nr (...) położony w (...)w budynku nr (...) przy ul. (...), z własnością którego związany jest udział wynoszący (...) części w częściach wspólnych budynku oraz we własności działki nr (...) objętych księgą wieczystą Kw nr (...) prowadzoną przez Sąd Rejonowy dla Krakowa Podgórze w Krakowie”.

- Komornik Sądowy przy Sądzie Rejonowym (...)w K. wezwał (...) Bank do natychmiastowego przekazania należności wynikającej z tytułu wykonawczego (tj. nakazu zapłaty). (...) Bank w okresie od lipca 2005 r. do lutego 2009 r., przekazał w postępowaniu egzekucyjnym prowadzonym z wniosku pozwanej J. S., łącznie kwotę ponad 1.000.000,00 zł z tytułu umowy najmu lokalu. Jednocześnie Komornik Sądowy pismem z dnia 12 lutego 2006 r. zawiadomił powoda o wszczęciu egzekucji z nieruchomości - lokalu nr (...) przy ul. (...) w K.;
- na skutek skargi kasacyjnej wniesionej przez Fundusz od orzeczenia Sądu Apelacyjnego z dnia 22 czerwca 2005 r., Sąd Najwyższy orzeczeniem z dnia 13 października 2006 r., sygn. akt III CSK 58/06, uchylił zaskarżony wyrok w całości i przekazał sprawę Sądowi Apelacyjnemu w Krakowie do ponownego rozpoznania;
- orzeczeniem z dnia 30 października 2007 r. Sąd Apelacyjny w Krakowie zmienił zaskarżony wyrok w całości w ten sposób, że powództwo J. S. o uznanie bezskuteczności umowy sprzedaży z dnia 8 maja 2001 r., zawartej pomiędzy spółką (...) a Funduszem za bezskuteczną, w całości oddalił (sygn. akt I ACa 57/07);
- 26 października 2009r. Komornik Sądowy przy Sądzie Rejonowym (...)wK.umorzył postępowanie egzekucyjne o egzekucję świadczeń objętych tytułem a skierowana do wierzytelności dłużnika, a następnie poinformował stronę powodową, iż w postępowaniu egzekucyjnym prowadzonym z wniosku J. S. przeciwko spółce (...) z zajętej wierzytelności z tytułu czynszu najmu lokalu nr (...) położonego przy ul. (...) w K. wpłynęły następujące kwoty: dnia 26 lipca 2005 r. kwota 392.669,20 zł – wypłacono wierzycielowi kwotę 372.636,70 zł, dnia 10 sierpnia 2005 r. kwota 14.185,15 zł, dnia 10 sierpnia 2005 r. kwota 14.185,15 zł -wypłacono wierzycielowi kwotę 24.112,26 zł, dnia 13 września 2005 r. kwota 14.185,15 – wypłacono wierzycielowi kwotę 12.054,88 zł, dnia 7 października 2005 r. kwota 14.185,14 zł – wypłacono wierzycielowi kwotę 12.054,88 zł, dnia 18 listopada 2005 r. kwota 14.185,15 zł – wypłacono wierzycielowi kwotę 12.054,88 zł, dnia 13 stycznia 2006 r. kwota 14.185,15 zł – wypłacono wierzycielowi kwotę 12.055,38 zł, dnia 17 stycznia 2006 r. kwota 14.185,15 zł – wypłacono wierzycielowi kwotę 12.055,38 zł, dnia 7 lutego 2006 r. kwota 14.185,15 zł – wypłacono wierzycielowi kwotę 12.055,38 zł, dnia 27 marca 2006 r. kwota 14.185,15 zł – wypłacono wierzycielowi kwotę 11.995,38 zł, dnia 19 kwietnia 2006 r. kwota 14.185,15 zł – wypłacono wierzycielowi kwotę 10.055,38 zł, dnia 9 maja 2006 r. kwota 14.185,15 zł – wypłacono wierzycielowi kwotę 12.985,38 zł, dnia 12 czerwca 2006 r. kwota 14.185,15 zł – wypłacono wierzycielowi kwotę 12.055,38 zł, dnia 13 lipca 2006 r. kwota 14.185,15 zł – wypłacono wierzycielowi kwotę 13.138,38 zł, dnia 8 sierpnia 2006 r. kwota 14.185,15 zł – wypłacono wierzycielowi kwotę 12.055,38 zł, dnia 7 września 2006 r. kwota 14.185,15 zł – wypłacono wierzycielowi kwotę 11.455,38 zł, dnia 10 października 2006 r. kwota 14.185,15 zł – wypłacono wierzycielowi kwotę 12.055,38 zł, dnia 16 listopada 2006 r. kwota 14.185,15 zł – wypłacono wierzycielowi kwotę 12.055,38 zł, dnia 19 grudnia 2006 r. kwota 14.185,15 zł – wypłacono wierzycielowi kwotę 12.055,38 zł, dnia 22 stycznia 2007 r. – kwota 14.185,15 zł, dnia 20 lutego 2007 r. kwota 14.185,15 zł – zwrot do (...) Banku dnia 21 lutego 2007 r. kwota 28.370,30 zł, dnia 20 marca 2007 r. kwota 14.185,15 zł – zwrot do (...) Banku dnia 20 marca 2007r. kwota 14.185,15 zł, dnia 23 listopada 2007 r. kwota 156.036,65 zł – wypłacono wierzycielowi kwotę 148.403,93 zł, dnia 13 grudnia 2007 r. kwota 14.185,15 zł – wypłacono wierzycielowi kwotę 14.179,15 zł, dnia 14 stycznia 2008 r. kwota 14.185,15 zł – wypłacono wierzycielowi kwotę 14.183,15 zł, dnia 13 lutego 2008 r. kwota 14.185,15 zł – wypłacono wierzycielowi kwotę 14.183,15 zł, dnia 13 lutego 2008 r. kwota 14.185,15 zł – wypłacono wierzycielowi kwotę 14.183,15 zł, dnia 13 marca 2008 r. kwota 14.185,15 zł – wypłacono wierzycielowi kwotę 14.203,15 zł, dnia 7 kwietnia 2008 r. kwota 14.185,15 zł – wypłacono wierzycielowi kwotę 14.163,15 zł, dnia 15 maja 2008 r. kwota 14.185,15 zł – wypłacono wierzycielowi kwotę 14.183,15 zł, dnia 12 czerwca 2008 r. kwota 14.185,15 zł – wypłacono wierzycielowi kwotę 14.183,15 zł, dnia 10 lipca 2008 r. kwota 14.185,15 zł – wypłacono wierzycielowi kwotę 14.183,15 zł, dnia 13 sierpnia 2008 r. kwota 14.185,15 zł – wypłacono wierzycielowi kwotę 14.423,15 zł, dnia 16 września 2008 r. kwota 14.185,15 zł – wypłacono wierzycielowi kwotę 14.000,15 zł, dnia 13

października 2008 r. kwota 14.185,15 zł – wypłacono wierzycielowi kwotę 14.126,15 zł, dnia 13 listopada 2008 r. kwota 14.185,15 zł – wypłacono wierzycielowi kwotę 14.203,15 zł, dnia 6 lutego 2009 r. kwota 15.686,93 zł – wypłacono wierzycielowi kwotę 15.684,93 zł.

- w marcu 2009 r. strona powodowa złożyła do Sądu Rejonowego (...)w K. Wydział I Cywilny wniosek o zawezwanie do próby ugodowej w sprawie o zapłatę kwoty 1.076.839,13 zł wraz z odsetkami ustawowymi, której strona powodowa domagała się od pozwanej tytułem nienależnego świadczenia oraz szkody wyrządzonej przez pozwaną na skutek bezpodstawnego wyegzekwowania w postępowaniu egzekucyjnym, kosztem prawa do wierzytelności przysługującej Funduszowi z tytułu najmu. Odbyło się posiedzenie w dniu 25 maja 2009 r., sygn. akt I Co 608/09/P, ale przedmiotowe postępowanie nie doprowadziło do zawarcia ugody.
- w grudniu 2011 r. strona powodowa złożyła do Sądu Rejonowego dla Krakowa-Podgórze w Krakowie Wydział I Cywilny wniosek o zawezwanie do próby ugodowej w sprawie o zapłatę kwoty 971.887,79 zł wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie w zapłacie, której strona powodowa domagała się od pozwanej tytułem nienależnego świadczenia. Z protokołu posiedzenia pojednawczego Sądu z dnia 29 marca 2012 r., sygn. akt I Co 6844/11/P, wynika, że przedmiotowe postępowanie nie doprowadziło do ugody.

Prawomocnym wyrokiem Sądu Okręgowego w Krakowie z dnia 8 listopada 2010 r., sygn. akt I C 677/10, zasądono od pozwanej na rzecz strony powodowej kwotę 106.951,34 zł wraz z ustawowymi odsetkami oraz kwotę 8.965,00 zł tytułem kosztów procesu. Rozstrzygnięciem tym objęto należności wyegzekwowane od strony pozwanej z zajętej wierzytelności za okres od 28 marca 2006r. do 17 listopada 2006r. i obejmujący składowe kwoty od kwoty

--11.995,38 zł – wymagalna od dnia 28 marca 2006 r.,

-10.055,38 zł – wymagalna od dnia 20 kwietnia 2006 r.,

-12.085,38 zł -- wymagalna od dnia 10 maja 2006 r.,

- 12.055,30 zł - od dnia 13 czerwca 2006 r. do dnia zapłaty,

- 13.138,38 zł - od dnia 14 lipca 2006 r. do dnia zapłaty,
- 12.055,38 zł - od dnia 9 sierpnia 2006 r. do dnia zapłaty,
- 11.455,38 zł - od dnia 8 września 2006 r. do dnia zapłaty,
- 12.055,38 zł - od dnia 11 października 2006 r. do dnia zapłaty,
- 12.055,38 zł - od dnia 17 listopada 2006 r. do dnia zapłaty,

Prawomocność ostatniego z orzeczeń wynikała z nieskuteczności zaskarżenia orzeczenia przez pozwaną.

W ocenie Sądu Okręgowego – poza kwestiami związania Sądu treścią prawomocnego orzeczenia – z poczynionych w sprawie ustaleń faktycznych wynika, iż umowa leasingu pomiędzy spółką (...) a stroną powodową została zawarta pod kilkoma zastrzeżeniami uzależniającymi powstanie jej skutków od zdarzeń przyszłych i niepewnych, tj. warunkami zawieszającymi (błędnie określonymi przez strony w umowie jako warunki rozwiązujące). Istotnymi dla przedmiotowej sprawy były zastrzeżenia, że spółka (...) przeniesie - w drodze sprzedaży - własność lokalu na Fundusz oraz że (...) dokona na rzecz Funduszu pisemnej cesji należności z tytułu umowy najmu. Wykonanie obydwu warunków zostało spełnione przez zawarcie w dniu 8 maja 2001 r. umów sprzedaży oraz przelewu wierzytelności. Zgodnie z treścią art. 678 k.c. w razie zbycia rzeczy najętej w czasie trwania najmu nabywca wstępuje w stosunek najmu na miejsce zbywcy. Wstąpienie przez nabywcę rzeczy najętej w stosunek prawny najmu i stanie się podmiotem praw i obowiązków przysługujących zbywcy (np. wynajmującemu; zob. W. Czachórski, Zobowiązania, 2007, s. 480-481; wyrok NSA z 21 grudnia 2001 r., III SA 1127/01, LEX nr 53605) oznacza przekształcenie podmiotowe stosunku najmu po stronie wynajmującego przy zachowaniu tożsamości treści i przedmiotu tego stosunku (por.

A. Cisek, Pierwszeństwo najemcy do nabycia zajmowanego lokalu mieszkalnego - jedyne w budynku z innymi pomieszczeniami, Nowe Zeszyty Samorządowe (Opinie Prawne) 2000, nr 2, s. 17). Zatem zgodnie z treścią powołanego przepisu, z chwilą nabycia przez stronę powodową przedmiotowego lokalu, własność lokalu została przeniesiona na nabywcę – stronę powodową, ale tym samym z mocy prawa wstąpiła ona również w stosunek najmu lokalu. Stronie powodowej - nowemu właścicielowi - jako uprawnionemu, przysługiwały świadczenia z tytułu umowy najmu. Nie może zmieniać tej regulacji fakt, że przedmiot umowy sprzedaży pozostawał w posiadaniu spółki (...) jako leasingobiorcy.

W ocenie Sądu Okręgowego w wykonaniu zobowiązania z umowy leasingu, w dniu 8 maja 2001 r. została zawarta umowa sprzedaży lokalu użytkowego nr (...) położonego przy ul. (...) w K.. Z tą datą przeszła na stronę powodową własność przedmiotowego lokalu, jak również wstąpiła ona we wszystkie dotychczasowe prawa i obowiązki spółki (...) jako wynajmującego, a wynikające z powstałego w dniu 17 stycznia 2000 r. stosunku najmu. Zatem świadczenie spełnione poprzez zajęcie wierzytelności z tytułu czynszu najmu lokalu nr (...) przy ul. (...) w K., wyegzekwowane na rzecz pozwanej, należy uznać za świadczenie nienależne, tzn. spełnione bez podstawy prawnej, gdyż ten, kto je spełnił nie był zobowiązany względem osoby, której świadczył. Od dnia 8 maja 2001 r. czynsz z tytułu najmu przysługiwał stronie powodowej - podmiotowi niezobowiązanemu wobec pozwanej, która egzekwowała należność na podstawie nakazu zapłaty wydanego w dniu 28 listopada 2002 r. Strona powodowa - jako zubożony - może domagać się zwrotu nienależnie pobranego świadczenia. Zgodnie z treścią art. 410 § 2 k.c. świadczenie jest nienależne, jeżeli ten, kto je spełnił, nie był w ogóle zobowiązany lub nie był zobowiązany względem osoby, której świadczył, albo jeżeli podstawa świadczenia odpadła lub zamierzony cel świadczenia nie został osiągnięty, albo jeżeli czynność prawna zobowiązująca do świadczenia była nieważna i nie stała się ważna po spełnieniu świadczenia. Instytucja nienależnego świadczenia stanowi postać bezpodstawnego wzbogacenia. Źródłem bezpodstawnego wzbogacenia jest tutaj działanie zubożonego (solvensa), mające charakter spełnienia świadczenia na rzecz bezpodstawnie wzbogaconego (accipiens), a zubożony czyni to w przekonaniu, że świadczenie spełniane jest w ramach istniejącego lub powstającego właśnie zobowiązania (por. wyrok SN z 21 listopada 1966 r., II PR 512/66, LEX nr 6075). Każde świadczenie jako przysporzenie do majątku innej osoby musi mieć swoją przyczynę (cel prawny), inaczej causa. W przypadku, gdy przyczyna ta staje się niemożliwa do zrealizowania (brak podstawy prawnej świadczenia), a mimo to świadczenie nastąpi, świadczenie staje się nienależne, tym samym zostaje uznane za nie mające należytego usprawiedliwienia i powinno podlegać zwrotowi.

W ocenie Sądu Okręgowego należało przeanalizować, czy w przedmiotowej sprawie, mimo zaistnienia przesłanki zwrotu świadczenia nienależnego, roszczenie o dokonanie zwrotu mogłoby zostać wyłączone. W myśl przytoczonego powyżej art. 410 § 2 k.c., roszczenie o dokonanie zwrotu jest wyłączone w czterech wypadkach wymienionych w art. 411 k.c., a mianowicie: 1) jeżeli spełniający świadczenie wiedział, że nie był do świadczenia zobowiązany, chyba że spełnienie świadczenia nastąpiło z zastrzeżeniem zwrotu albo w celu uniknięcia przymusu lub w wykonaniu nieważnej czynności prawnej; 2) jeżeli spełnienie świadczenia czyni zadość zasadom współżycia społecznego; 3) jeżeli świadczenie zostało spełnione w celu zadośćuczynienia przedawnionemu roszczeniu; 4) jeżeli świadczenie zostało spełnione, zanim wierzytelność stała się wymagalna. Rozważenia wymagało, czy w niniejszej sprawie zachodzi przypadek, o którym mowa w art. 411 pkt 1 k.c. (spełniający świadczenie wiedział, że nie był do świadczenia zobowiązany, chyba że świadczenie nastąpiło z zastrzeżeniem zwrotu albo w celu uniknięcia przymusu lub w wykonaniu nieważnej czynności prawnej). W tym kontekście podkreślić trzeba na wstępie, iż (...) Bank (...) - zobowiązany z tytułu czynszu wynajmowanego lokalu - najpierw kwoty należne z tytułu czynszu składał, za zgodą Sądu, do depozytu sądowego. Następnie w związku z uznaniem przez Sąd Apelacyjny umowy sprzedaży lokalu pomiędzy spółką (...), a Funduszem za bezskuteczną w stosunku do pozwanej - J. S., po wezwaniu przez Komornika Sądowego, powołującego się na tytuł wykonawczy, do natychmiastowego przekazania należności, (...) Bank celem uniknięcia zagrożenia egzekucją, w okresie od lipca 2005 r. do lutego 2009 r., (więc również w okresie, którym objęte jest żądanie pozwu) przekazał na rzecz Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym (...) w K. w postępowaniu egzekucyjnym prowadzonym z wniosku pozwanej J. S., na podstawie tytułu wykonawczego przeciwko spółce (...) (tj. nakazu zapłaty), odpowiednie kwoty z tytułu umowy najmu lokalu. Nie można żądać zwrotu bezpodstawnie uzyskanego świadczenia, jeżeli spełniający świadczenie wiedział, że nie był do świadczenia zobowiązany. Jednakże nie można postawić tezy, że (...) Bank wiedział, że spełnia świadczenie wobec osoby, która nie jest wierzycielem, skoro same strony toczyły spór

o to, której ze stron (Funduszowi czy spółce (...)) przysługuje wierzytelności z tytułu czynszu za najem lokalu, zaś postępowania sądowe dotyczące tego sporu toczyły się kilka lat i zakończyły dopiero w 2007 r.

W ocenie Sądu Okręgowego nawet jeśli przyjąć, że (...) Bank wiedział, że spełnia świadczenie osobie, której się to świadczenie nie należy, to rozpoczął przekazywanie kwot z chwilą wydania wyroku sądu II instancji, uwzględniającego żądanie pozwanej J. S. (powódki w tamtym procesie) uznania umowy sprzedaży za bezskuteczną w stosunku do niej, a zatem w momencie, gdy zagrożenie przymusowym wyegzekwowaniem świadczenia było bardzo realne, o czym ponadto świadczy natychmiastowe wezwanie komornika do zapłaty kwot czynszu. W tym miejscu należy przywołać stanowisko Sądu Najwyższego wyrażone w orzeczeniu z dnia 9 listopada 2005 r. (sygn. akt II CK 177/05), zgodnie z którym pojęcie przymusu, o jakim mowa w art. 411 pkt 1 k.p.c., nie może być interpretowane w sposób zawężający; to nie tylko zagrożenie egzekucją świadczenia, ale także stworzenie takich sytuacji, w których spełniający świadczenie, by uniknąć niekorzystnych i często nieodwracalnych skutków, zmuszony jest spełnić świadczenie, mimo świadomości, że świadczy nienależnie. W niniejszej sprawie należy mieć na uwadze, iż (...) Bank rozpoczął przekazywanie do komornika kwot należnych stronie powodowej z tytułu umowy najmu dopiero z chwilą wydania wyroku Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 22 czerwca 2005 r. Nieprawdą jest zatem – jak twierdzi pozwana – iż (...) Bank nie sprzeciwił się prowadzonej egzekucji, w szczególności jeśli się zważy, iż do tego czasu środki finansowe z tytułu czynszu najmu gromadzone były – z wniosku w/w banku – na rachunku depozytowym sądu. Oznacza to, że w przedmiotowym wypadku okoliczność wskazana w art. 411 pkt 1 k.c. nie zachodzi. W tym stanie rzeczy fakt bezprawnego działania pozwanej i kontynuowanie tego działania przez organ egzekucyjny nie mogą wyłączać zwrotu nienależnego świadczenia w niniejszej sprawie. Sąd Okręgowy uznał, iż pozwana w toku prowadzonego postępowania egzekucyjnego, pomimo wiedzy, iż dokonane na jej wniosek zajęcie zostało skierowane do podmiotu, który nigdy nie był dłużnikiem pozwanej korzystała ze wszystkich narzędzi, jakie daje wierzycielowi procedura cywilna. W szczególności pozwana w toku prowadzonego przez Komornika Sądowego postępowania korzystała z dobrodziejstwa art. 902 w zw. z art. 887 k.p.c. – na tej podstawie pozwana dokonała oznaczenia wierzytelności należącej do strony powodowej i skierowała do niej swoje zajęcie, wskazując jako podstawę prowadzonej egzekucji tytuł wykonawczy przeciwko swojemu dłużnikowi – spółce (...). Zdaniem Sądu, pozwana – reprezentowana przez profesjonalnego pełnomocnika – miała przy tym świadomość, iż skutki zajęcia powstają bez względu na to, czy osoba do której skierowano wezwanie, jest obowiązana cokolwiek świadczyć na rzecz dłużnika oraz bez względu na szkodę jaką wyrządzi w majątku strony powodowej. P. stał się bowiem w zakresie wynikającym z zajęcia dłużnikiem dłużnika egzekwowanego, natomiast strona powodowa – z uwagi na swoją sytuację finansową – dała pozwanej podstawę do zaspokojenia nienależnego świadczenia, powodując jednocześnie określoną szkodę majątkową. Nie miało znaczenia, czy zakres zajęcia pokrywał się z treścią zobowiązania – w znaczeniu materialno-prawnym – łączącego oba te podmioty. Natomiast przedmiotowe stanowisko w pełni pokrywa się z zachowaniem poddłużnika (tj. (...) Banku), który rozpoczął przekazywanie kwot należnych stronie powodowej z tytułu umowy najmu dopiero z chwilą wydania wyroku Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 22 czerwca 2005 r. uznającego umowę z dnia 8 maja 2001 r. pomiędzy (...)a Funduszem za bezskuteczną wobec J. S..

Zdaniem Sądu Okręgowego, niesłuszny okazał się zarzut pozwanej, że strona powodowa wobec zajęcia wierzytelności z tytułu czynszu najmu nie podejmowała czynności mających zapobiec egzekucji - przeczą temu bowiem fakty takie jak: wezwania do zwolnienia spod zajęcia wierzytelności, wnioski o zawieszenie, o umorzenie postępowania egzekucyjnego. Fakt, iż strona powodowa mogła podjąć dalej idące, skuteczniejsze działania, nie świadczy o jej bezczynności i wyklucza roszczenie z tytułu bezpodstawnego wzbogacenia. Na uwzględnienie nie zasługiwał ponadto argument podnoszony przez pozwaną, a odwołujący się do przepisu art. 409 k.c. (wyrażającego tzw. zasadę aktualności wzbogacenia), zgodnie z którym obowiązek wydania korzyści lub zwrotu jej wartości wygasa, jeżeli ten, kto korzyść uzyskał, zużył ją lub utracił w taki sposób, że nie jest już wzbogacony, chyba że wyzbywając się korzyści lub używając ją powinien był liczyć się z obowiązkiem zwrotu. Pozwana stała na stanowisku, że nie ma obowiązku liczenia się ze zwrotem osoba, która egzekwuje i zużywa prawomocnie zasądzone na jej rzecz świadczenie. W tym kontekście pozwana pomija zupełnie fakt, że prawomocny tytuł wykonawczy, na podstawie którego prowadziła egzekucję (tj. nakaz zapłaty z dnia 28 listopada 2002 r.) opiewał na spółkę (...), a nie na stronę powodową, której wierzytelność wyegzekwowano. Zatem strona egzekwująca - a tym samym bezpodstawnie wzbogacona - używając uzyskane

od osoby, która nie widniała w tytule wykonawczym korzyści winna liczyć się z obowiązkiem zwrotu. Wskazuje na to ponadto okoliczność, iż po wydaniu korzystnego dla pozwanej wyroku Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 22 czerwca 2005 r. – w przedmiocie uznania umowy sprzedaży spornego lokalu na rzecz strony powodowej za bezskuteczną wobec pozwanej – od tego prawomocnego orzeczenia sądu drugiej instancji została wniesiona skarga kasacyjna do Sądu Najwyższego, tym samym pozwana musiała kalkulować ryzyko niekorzystnego dla niej ostatecznego rozstrzygnięcia tej kwestii (tym bardziej, że korzystała z usług profesjonalnego pełnomocnika).

Zdaniem Sądu Okręgowego - nie zasługiwał na akceptację podniesiony przez pozwaną zarzut sprzeczności roszczenia strony powodowej z zasadami współżycia społecznego. W istocie, to pozwana swoim zachowaniem naruszyła klauzulę generalną wyrażoną w art. 5 k.c. Wykorzystując bowiem swoje uprzywilejowane położenie wierzyciela w postępowania egzekucyjnym, pozwana swoim zachowaniem wyrządziła stronie powodowej szkodę i nie może liczyć na ochronę prawną, zwłaszcza tę przewidzianą w art. 5 k.c. Wynurzenia pozwanej, jakoby pozostawała ona w zaufaniu do organów państwa są bezpodstawne jeśli się uwzględni, iż prowadzenie przez nią postępowania egzekucyjnego było od samego początku oczywiście sprzeczne z treścią tytułu wykonawczego, albowiem Fundusz – jako osoba trzecia niewskazana w tytule wykonawczym – nie była nigdy jej dłużnikiem.

W tym stanie rzeczy, Sąd Okręgowy – uznając roszczenie strony powodowej za usprawiedliwione, co do zasady i wysokości – w punkcie I sentencji wyroku zasądził od pozwanej na jej rzecz żadaną kwotę 815.437,78 zł. Jednocześnie Sąd – kierując się treścią art. 481, 455 i 120 § 1 zd. 2 k.c. – zasądził od pozwanej na rzecz strony powodowej odsetki ustawowe od poszczególnych wyegzekwowanych kwot czynszu (od lipca 2005 r. do lutego 2009 r., za wyjątkiem okresu od marca do listopada 2006 r.) licząc je od dnia następnego po dniu, w którym zostały bezpodstawnie wyegzekwowane. Sąd Okręgowy uznał, iż strona powodowa mogła wezwać pozwaną do zwrotu nienależnego świadczenia już w następnym dniu po przekazaniu środków pieniężnych pozwanej przez Komornika Sądowego – ten dzień należało zatem traktować jako początek biegu odsetek za opóźnienie. Ponadto pozwana powinna liczyć się z obowiązkiem zwrotu tego świadczenia pieniężnego.

W punkcie II sentencji wyroku Sąd odstąpił od obciążenia pozwanej kosztami procesu, kierując się w tym zakresie zasadą określoną w art. 102 k.p.c. W niniejszej sprawie wystąpił bowiem szczególnie uzasadniony wypadek, który uzasadniał odstąpienie od generalnej zasady (art. 98 § 1 k.p.c.) obciążenia kosztami procesu strony przegranej spór. Obciążenie pozwanej kosztami procesu przeciwnika byłoby rażąco niezgodne z zasadami słuszności biorąc pod uwagę przede wszystkim okoliczności dotyczące sytuacji osobistej i życiowej pozwanej oraz subiektywnych, aczkolwiek nieuzasadnionych odczuć, co do możliwości prowadzenia postępowania egzekucyjnego. Uwzględnić należy, iż pozwanej przysługuje niewątpliwa wierzitelność wobec tego samego dłużnika, co stronie powodowej, przy czym to strona powodowa – ze względu na przedstawione wyżej przesłanki – uzyskała oczekiwaną ochronę prawną w zakresie zaspokojenia jej należności. Za nieobciążaniem pozwanej kosztami procesu przemawia ponadto jej trudna sytuacja osobista i zdrowotna, tj. fakt, że jest ona osobą starszą i schorowaną (m.in. cierpi na ciężką chorobę krwi).

W apelacji od powyższego orzeczenia w zakresie jego pkt. I pozwana zaskarżonemu wyrokowi zarzuciła:

- naruszenie art. 366 k.p.c. poprzez niewłaściwe zastosowanie, polegające na przyjęciu, iż wyrok Sądu Okręgowego wydany w sprawie I C 677/10, stwarza w niniejszej sprawie stano powagi rzeczy osądzonej, w związku z czym sąd pierwszej instancji zobligowany był do orzeczenia o zasadności roszczeń strony powodowej względem pozwanej,

- naruszenie art. 678 § 1 w zw. z art. 353¹, art. 65, art. 58 § 1 i 3 k.c. poprzez ich niewłaściwe zastosowanie polegające na przyjęciu, że art. 678 § 1 k.c. stanowi samoistną podstawę do nabycia przez nabywcę przedmiotu najmu wierzitelności czynszowej oraz, że strony umowy zbycia umowy najmu nie mogą umownie wyłączyć od tego skutku,

- naruszenia art. 678 § 1 w zw. z art. 353¹, art. 65 k.c. poprzez ich niewłaściwe zastosowanie polegające na przyjęciu, że strona powodowa na podstawie powyższego przepisu samoistnie stała się stroną umowy najmu i tym samym była uprawniona do czynszu z umowy najmu, pomimo odmiennych ustaleń poczynionych przez strony umowy,

- naruszenie art. 58 § 1 i 3 k.c. poprzez niewłaściwe zastosowanie polegające na przyjęciu, że w wypadku nieważności umowy przelewu wierzytelność z czynszu najmu, zawarte umowy leasingu oraz przeniesienia własności nieruchomości pozostają ważne, pomimo, iż z okoliczności wynika, że bez zawarcia umowy przelewu wierzytelności, również umowy wykonawcze nie zostałyby zawarte,

- naruszenia art. 83 w zw. z art. 156 k.c. poprzez ich niewłaściwe zastosowanie i przyjęcie, że zawarta umowa leasingu nie była umową pozorną i tym samym nieważną, a tym samym, że ważna pozostaje umowa przeniesienia własności nieruchomości,

- naruszenia art. 411 pkt. 1 k.c. w zw. z art. 896, art. 902 k.p.c. i art. 680 k.c. w zw. z art. 659 § 1 k.c. poprzez niewłaściwe zastosowanie i przyjęcie, iż najemca lokalu użytkowego spełniając swoje świadczenie czynszowe wynikające z umowy najmu na rzecz komornika sądowego czynił tak w celu uniknięcia przymusu,

- naruszenia art. 409 k.c. poprzez jego niezastosowanie w sytuacji, w której pozwana nie jest już wzbogacona wskutek zużycia korzyści oraz poprzez uznanie, że wyzbywając się korzyści powinna była się liczyć z obowiązkiem ich zwrotu,

- naruszenia art. 410 § 1 i 2 k.c. poprzez przyjęcie, że należność wyegzekwowana przez pozwaną była świadczeniem nienależnym,

- naruszenie art. 411 pkt. 2 k.c. poprzez jego niezastosowanie i uznanie, że spełnienie przez najemcę świadczenia na rzecz komornika nie czyniło zadość zasadom współżycia społecznego,

- naruszenia art. 512 w zw. z art. 678 § 1 k.c. poprzez niewłaściwe zastosowanie i przyjęcie, że najemca lokalu zobowiązany był do uiszczania czynszu najmu poprzez ich niewłaściwe zastosowanie i przyjęcie, że najemca lokalu zobowiązany był do uiszczania czynszu najmu na rzecz nabywcy przedmiotu najmu, podczas gdy ani zbywca, ani nabywca przedmiotu najmu nie zawiadomili najemcy o przejściu obowiązku uiszczania czynszu na rzecz nabywcy,

- naruszeniu art. 415 w zw. z art. 366 i art. 199 k.p.c. poprzez rozpoznanie sprawy, która była już prawomocnie rozpoznana przez Sąd Apelacyjny w Krakowie, który w wyroku z 30 października 2007 r., oddalił wniosek restytucyjny powoda wywodzony w oparciu o art. 415 k.p.c.,

- naruszenia art. 5 k.c. poprzez jego niezastosowanie, w sytuacji, w której domaganie się przez powoda zapłaty wyegzekwowanego świadczenia narusza zasady współżycia społecznego i jako takie nie powinno korzystać z ochrony.

W oparciu o powyższe pozwana wniosła o zmianę wyroku w zaskarżonej części poprzez oddalenie powództwa w całości, ewentualnie o uchylenie wyroku w zaskarżonej części i przekazanie sprawy sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania.

Strona powodowa wniosła o oddalenie apelacji i zasądzenie kosztów postępowania apelacyjnego.

Wyrokiem z dnia 27 lutego 2015r. Sąd Apelacyjny w Krakowie oddalił apelację i zasądził od powódki na rzecz pozwanej koszty postępowania apelacyjnego.

W wyniku skargi kasacyjnej powódki wyrokiem z dnia 7 kwietnia 2016r. Sąd Najwyższy uchylił wyrok Sądu Apelacyjnego w Krakowie i przekazał sprawę Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania, stwierdzając brak podstaw dla związania treścią wyroku Sądu Okręgowego z dnia 8 listopada 2010 r., skoro wyrok wiąże, co do jego rozstrzygnięcia, a to przysługiwania konkretnego roszczenia, natomiast nie co do oceny prawnej relacji między stronami, z której roszczenie to miałoby wynikać. W tym stanie uznał Sąd Najwyższy, że stanowisko Sądu Apelacyjnego powzięte wbrew powyższemu stanowi obrazę art. 365 § 1 k.p.c. na tyle istotną, iż powoduje uchylenie zaskarżonego orzeczenia bez potrzeby rozważania pozostałych zarzutów skargi kasacyjnej pozwanej.

Przy ponownym rozpoznaniu sprawy zważył Sąd Apelacyjny co następuje;

apelacja jest zasadna.

Trafny jest zarzut apelacji pozwanej naruszenia przez Sąd I instancji przepisów prawa materialnego, jednakże nie tyle z uwagi na samoistną treść art. 678 k.c., co wynikający z pominięcia przy ocenie stosunków prawnych między spółką (...) a powodem przez Sąd I instancji okoliczności, że przeniesienie własności nieruchomości lokalowej na powoda powiązane było z umową leasingu i w istocie stanowiło jej wykonanie (skoro w dacie zawarcia tej umowy powód nie dysponował prawem do rozporządzania opisaną nieruchomością lokalową), której skutkiem było utrzymanie się spółki (...) w posiadaniu umownym opisaną nieruchomości (jako leasingobiorca), zaś przelew wierzytelności spółki (...) na stronę powodową z tytułu najmu lokalu posiadał charakter warunkowy i posiadał formę zabezpieczenia wierzytelności powoda z tytułu spłaty rat leasingowych związanych z posiadaniem przez spółkę (...) przedmiotu umowy leasingu. Skutkiem obu czynności prawnych było zatem takie ukształtowanie treści stosunku prawnego, że leasingobiorca (spółka (...)), był uprawniony do władania rzeczą (nieruchomością lokalową), jako posiadacz zależny względem posiadacza samoistnego (strona powodowa), z uprawnieniem (spółki (...)) do pobierania korzyści z przedmiotowego lokalu (czynszu najmu od banku). Wskazuje na to relacja treści umów zawartych między spółką (...) a powodem i porównanie wysokości świadczeń wynikających z umowy leasingu i umowy najmu, z których to pierwsze było niższe od drugiego. Potwierdza to także oświadczenie strony powodowej złożone w toku postępowania w sprawie prowadzonej z powództwa strony powodowej przeciwko pozwanej (sygn.. akt I C. 2016/12 drugie pismo procesowe powoda) o zapłatę części wyegzekwowanego świadczenia, z którego wynika, że do daty zajęcia spółka (...) otrzymywała od najemcy świadczenia czynszowe.

Przedmiotem kontrowersji stron w mocno rozbudowanym przez te strony obrazie postępowania i przy wadliwym identyfikowaniu istoty sporu są między innymi ocena, czy przelew wierzytelności dokonany umową spółki (...) z powodem z dnia 8 maja 2001 r. miała charakter warunkowy (tak twierdzi pozwana oceniając wszakże, że czynność ta była nieważna – co nie jest trafne), czy też skuteczny w dacie dokonania (jak twierdzi strona powodowa), a także znaczenie prawne orzeczenia wydanego w sprawie skargi pauliańskiej.

W ocenie Sądu Apelacyjnego określony umową stron warunek posiadał charakter potestatywny i zawieszający. Skutek w postaci przelewu wierzytelności na powoda następował bowiem w sprawie wraz z zaprzestaniem dokonywania wpłat rat leasingowych przez spółkę (...) na rzecz powoda. Nie ma w sprawie bezpośrednich twierdzeń stron, co do daty, w jakiej spółka (...) zaprzestała regulowania obowiązków wynikających z umowy leasingu. Nie budzi wszakże wątpliwości domniemanie, że wraz z zajęciem wierzytelności spółki (...) z tytułu czynszu, spółka ta utraciła zdolność regulowania swoich obowiązków wobec powoda, skoro - jak twierdzą obie strony - spółka ta zaprzestała po dokonaniu zajęcia spłat należności leasingowych. A zatem najwcześniej z datą po dokonaniu zajęcia wierzytelności można przyjąć, że spełnił się warunek, a wierzytelność przeszła na stronę powodową.

Przemawia za tym całość treści stosunków prawnych występujących między stronami w dacie ich dokonania i w chwili zajęcia. Prowadzą one do wniosku, że wierzytelność z tytułu najmu lokalu przypadła spółce (...) i jedynie zaniechanie spłaty rat urzeczywistniało skuteczność przelewu.

A zatem uznać należy, że samo zajęcie wierzytelności dokonane przez Komornika w było prawnie skuteczne, skoro nie tyle z faktem zajęcia tej wierzytelności, co z chwilą zaprzestania spłaty należności leasingowych przez spółkę (...) następował opisany skutek przelewu.

Twierdzenie strony powodowej, że było inaczej nie jest logiczne i nie jest poparte dowodami. Wszak w sytuacji zachowanych uprawnień powoda do czynszu najmu także od daty zawarcia umowy sprzedaży nie tylko sama umowa leasingu pozbawiona byłaby ekonomicznego uzasadnienia (skoro dochody wynikające z przedmiotu tej umowy stanowić miałyby przedmiot praw strony powodowej), a nadto trudno dociec źródła pokrywania zobowiązań spółki (...) z tytułu rat leasingowych, gdy ta nie posiadała innego mienia i właśnie te wierzytelności stanowiły przedmiot przelewu, jako formy zabezpieczenia (porównaj dalsze cztery warunki umowy łączącej (...) z powodem).

W konsekwencji uznać należy, że dokonane w dniu 25 lutego 2003 r. przez Komornika pierwsze zajęcie wierzytelności (...) wobec banku było prawnie skuteczne i to mimo tego, że skutkiem tego zajęcia było faktyczne zaniechanie (...) w zapłacie rat leasingowych ze skutkiem w postaci uzyskania wierzytelności przez stronę powodową.

W tym miejscu należy raz jeszcze wskazać, że mimo wieloletniego trwania sporów między stronami, strona powodowa nie wykazała, by przed zajęciem przez Komornika wierzytelności bank wpłacał należności z tytułu czynszu na rzecz strony powodowej i w taki sposób realizował umowę przelewu, a wręcz przeciwnie twierdziła, że należności czynszowe bank wypłacał spółce (...).

Przechodząc do oceny skutków prawnych zajęcia i przelewu, a także zachowania banku w toku egzekucji zważył Sąd Apelacyjny;

wierzytelność istniejącą i przysługującą egzekwowanemu dłużnikowi na podstawie dokonanego zajęcia wierzytelności, skutkuje tym, że ; zajęcie przez Komornika wierzytelności dotyka określonego stosunku prawnego łączącego go z dłużnikiem tej wierzytelności. Komornik nakłada na dłużnika wierzytelności obowiązek udzielenia informacji (art. 896 § 2 k.p.c.), obejmującej wszystkie elementy konkretyzujące wierzytelność oraz ewentualne przeszkody w prowadzeniu egzekucji. Z chwilą doręczenia dłużnikowi wierzytelności wezwania powstają skutki określone w art. 885 w związku z art. 902 k.p.c. Jednocześnie komornik zawiadamia egzekwowanego dłużnika o zakazie odbierania świadczenia i rozporządzania wierzytelnością (art. 896 § 1 pkt 1 k.p.c.). Pojęcie rozporządzenia oznacza bezpośrednią zmianę prawa podmiotowego, polegającą na przeniesieniu go na inny podmiot, zniesieniu, obciążeniu lub zmianie treści. Skutki zajęcia powstają niezależnie od stanowiska dłużnika egzekwowanej wierzytelności. Następstwa braku reakcji egzekwowanego dłużnika na informację o wszczęciu egzekucji i zajęciu wierzytelności należą do sfery stosunku prawnego łączącego go z nabywcą wierzytelności i dotyczą skutków powiadomienia dłużnika o przelewie wierzytelności.

Niezależnie od powyższego należy wskazać, że skutki przelewu nie budzą wątpliwości, z tym, że ich skutek prawny w postaci zmiany osoby wierzyciela nastąpił po zajęciu wierzytelności spółki (...) w stosunku do poddłużnika w osobie banku.

Odniesienie przedstawionych zasad nabywania wierzytelności, oraz skutku zawartej umowy przelewu i prowadzenia egzekucji z innej wierzytelności do ustaleń faktycznych dokonanych przez Sąd Okręgowy prowadzi do wniosku, że w sytuacji, w której w chwili zajęcia w banku wierzytelności spółki (...) zajęcie było prawnie skuteczne (tj. gdy dotyczyło wierzytelności przysługujące spółce (...)), a co za tym idzie, że zmiana wierzyciela o tyle zmieniała powinność banku (z uwagi na treść art. 512 k.c.), że w postępowaniu egzekucyjnym usprawiedliwiała jego czynności w ramach art.896 k.p.c., zaś strony powodowej w trybie art. 841 k.p.c.

Należy wskazać, że skutki zajęcia powstają niezależnie od stanowiska dłużnika wierzytelności. Wezwanie komornika ma charakter władczy; w razie niezastosowania się do niego oraz do obowiązków wynikających z zajęcia ma odpowiednie zastosowanie art. 886 w związku z art. 902 k.p.c., przewidujący możliwość stosowania przez komornika środków przymusu. Nie oznacza to jednak, że dłużnik jest pozbawiony możliwości ochrony swoich praw. Od chwili doręczenia mu wezwania objętego przepisem art. 896 k.p.c. uzyskuje pozycję uczestnika postępowania egzekucyjnego, zobowiązanego do spełnienia świadczenia na rzecz osoby uprawnionej.

Po uzyskaniu zawiadomienia o przelewie wierzytelności i nawet subiektywnie nieuprawnionym stwierdzeniu, że wywołał on skutek przed zajęciem, może i powinien podejmować działania mające na celu zaprzestanie dalszych wpłat, skoro nie jest już dłużnikiem cedenta. Takie akty staranności zostały podjęte przez dłużnika zajętej wierzytelności w ocenianej sprawie, z tym, że spotkały się one z negatywnym rozstrzygnięciem sądu, który skargę dłużnika oddalił, natomiast zezwolił dłużnikowi na wpłatę należności do depozytu. Nie budzi przy tym wątpliwości, że charakter opisanego depozytu posiada walor sądowy (a nie czysto techniczny) i prowadzić może do wykonania zobowiązania.

Jednakże skutkiem zdarzenia polegającego na wypłacie świadczenia osobie nieuprawnionej do zdeponowanego świadczenia, w kontekście dokonanej wypłaty należności przez Komornika wierzycielowi egzekwującemu jest nie tyle bezpodstawne wzbogacenie pozwanej względem strony powodowej, co kosztem poddłużnika w osobie banku, którego spełnione świadczenie nie zostało wypłacone osobie, której było należne (co najmniej w części) w sferze materialnoprawnej, jakkolwiek skutecznie w sferze egzekucyjnej.

Jakkolwiek zatem po skutecznym złożeniu świadczenia do depozytu sądowego dłużnik traktowany jest tak, jakby świadczenie spełnił i zostaje on zwolniony ze zobowiązania, to jednak wierzyciel ma obowiązek wykazania prawa do wierzytelności w sposób przewidziany przepisami prawa, a to w celu uniknięcia negatywnych skutków wynikających z zagrożenia związanego z prowadzoną egzekucją z tej wierzytelności. Odnosząc powyższe do realiów sprawy, gdyby nie była to wierzytelność spółki (...), to do przesunięcia majątkowego doszłoby na niekorzyść banku, skoro obciążając jego świadczenie - jako egzekwowanego poddłużnika - zostało w pewnej części wypłacone osobie nieuprawnionej z pokrzywdzeniem osoby poddłużnika. Sam fakt, że doszło do sporu między trzema wierzycielami nie oznacza, że wszystkie środki finansowe wpłacone do depozytu były należne pozwanej czy powodowi, skoro skutek zawieszający pojawiał się dopiero z datą niewuiszczenia przez (...) (wierzyciela banku jako poddłużnika) raty leasingowej, która była niższa od świadczenia czynszowego banku. Dokonane bowiem przez bank akty staranności w zakresie wpłaty należności czynszowych do depozytu w toku egzekucji wszczętej przez pozwaną, jako formy wykonania zobowiązania, nie oznaczały w realiach sprawy, że część chociażby niewielka zajętej należności nie przysługiwała pozwanej w dacie zajęcia i przed datą skuteczności przelewu na rzecz strony powodowej. Pisząc inaczej w warunkach, w których depozyt sądowy opisany w sprawie stanowił konsekwencję dokonanego przez komornika zajęcia, a żadna ze stron nie wykazała racji związanych, z tym, w jakim zakresie jest uprawniona do świadczenia wpłaconego do depozytu, to i cel depozytu nie był osiągnięty. Ostatecznym celem złożenia do depozytu jest bowiem umożliwienie rzeczywistemu wierzycielowi (egzekwujący może mieć prawo w całości albo w części albo w ogóle nie posiadać takiego uprawnienia) uzyskania należnego mu świadczenia. W literaturze zwraca się uwagę, że z tego punktu widzenia depozyt sądowy jawi się jako swego rodzaju przechowanie; przedmioty w niej pozostawione oczekują na odebranie przez uprawnionych. O ile należności nie zostały pobrane przez uprawnionego wierzyciela, to w istocie dochodzi do przesunięcia majątkowego z uszczerbkiem dla dłużnika (w ocenianej sprawie poddłużnika) składającego przedmiot do depozytu.

W ocenie Sądu Apelacyjnego powinnością strony powodowej w okresie prowadzonej egzekucji z jej mienia było wykazanie dokładnej daty nabycia wierzytelności spółki (...) od banku (wbrew twierdzeniom pozwu nie była nią data dokonania zajęcia a data zaprzestania wpłat rat leasingowych), a nadto relacji tej wartości do treści zobowiązania (...) wobec powoda. Wszak zakres nabytej od spółki (...) wierzytelności nie mógł w realiach sprawy przekraczać wysokości wierzytelności z tytułu rat leasingowych (skoro przelew ów posiadał także charakter gwarancyjny), do daty zakończenia umowy leasingowej (nabycie wierzytelności czynszowej stanowiło bowiem formę zabezpieczenia wierzytelności leasingowej). Pomimo tych zastrzeżeń związanych z brakiem dowodów w sprawie, która ze stron i w jakim zakresie była uprawniona do zajętej wierzytelności, a co za tym idzie w jakim zakresie należność przysługiwała pozwanej, a w jakiej powodowi, a nadto oceny kto w takiej sytuacji został faktycznie zubożony istotne w sprawie są dalsze kwestie związane z brakiem czynności obronnych strony powodowej dla ochrony praw związanych z nabytą przez nią wierzytelnością spółki (...) wobec banku. O ile bowiem wskazywany w sprawie bank posiadał rolę strony postępowania egzekucyjnego, o tyle strona powodowa posiadała status osoby trzeciej, której prawa zostały naruszone.

Ustawodawca nie zamyka wachlarza środków prawnych zmierzających do ochrony praw tylko uczestników postępowania egzekucyjnego ale przyznaje je także osobie trzeciej (w realiach sprawy stronie powodowej) w warunkach skierowania egzekucji do przedmiotu jej praw, a objętych depozytem sądowym.

W sytuacji komorniczego zajęcia wierzytelności z negatywnymi skutkami dla strony powodowej ustawodawca przewiduje możliwość wniesienia powództwa z art.841 k.p.c. Nie tylko zatem poddłużnik jest uprawniony do działania w postępowaniu egzekucyjnym, ale i osoba trzecia posiada uprawnienia o mających w postępowaniu egzekucyjnym czynnościach skierowanych do jej majątku. Nie poszerzając rozważań w tej kwestii i koniecznych ustaleń należy wskazać, że w październiku 2003 r. strona powodowa powzięła wiedzę (w wyniku zawiadomienia przez pozwaną), że

przedmiotem egzekucji prowadzonej przez powódkę są przysługujące jej prawa do wierzytelności spółki (...) wobec banku. Z tą też datą urealniła się podstawa do działań powoda w celu wykazania zakresu jego wierzytelności w stosunku do zajętej albo wytoczenia powództwa ekscydencyjnego.

W tym kontekście wszczęcie postępowania ze skargi pauliańskiej przez powódkę zmieniało o tyle obraz relacji stron, że rozstrzygnięcie w tej ostatniej sprawie teoretycznie wpływać mogło (jakkolwiek nie musiało, skoro zakres skutku skargi pauliańskiej wiąże się ze znoszeniem (pati) egzekucji mimo wywołanego skutku w postaci przeniesienia własności co do przedmiotu skargi) na legitymacje czynną obecnej strony powodowej w sprawie z powództwa ekscydencyjnego, jednakże nie oznaczało braku potrzeby takiego zachowania powoda w okresie poprzedzającym wniesienie tej skargi przez pozwaną, a nawet po i przed zakończeniem egzekucji w opisanym zakresie.

Należy w tym miejscu podkreślić, że przyjęcie odmiennej konstrukcji – leżącej u podstaw rozstrzygnięcia Sądu I instancji - w istocie wyklucza potrzebę powództwa interwencyjnego, skoro ustalenie w innej sprawie i to dotyczącej specyficznego przedmiotu (jakim jest kwestia bezskuteczności czynności prawnej zdziałanej z pokrzywdzeniem wierzyciela) mogłoby prowadzić do uchylecia skutków prawnych wynikających ze skutecznego zajęcia prawa dłużnika (spółki (...)), które nie stanowiło przedmiotu jego praw, a osoby trzeciej(strony powodowej) .

Nie poszerzając rozważań w tej kwestii, należały wyrazić pogląd, że jedynie w wypadku przestępstwa urzędniczego związanego z nielegalnym działaniem określonych osób na szkodę osoby trzeciej, której prawa zostały oczywiście naruszone w wyniku zajęcia komorniczego można byłoby konstruować odpowiedzialność deliktową, lecz i wówczas konfiguracja podmiotowa stron postępowania obejmować winna nieco szerszy krąg osób, a i podstawa faktyczna byłaby inna od wskazanej w sprawie. Takich twierdzeń w sprawie brak. Rozważania te mają także charakter hipotetyczny, lecz ich celem jest wskazanie, że skoro pierwsze zajęcie wierzytelności – jak to miało miejsce w niniejszej sprawie - było prawnie skuteczne, to dla wyeliminowania dla osoby trzeciej zagrożeń związanych z naruszeniem jej praw jedynym środkiem prawnym było powództwo ekscydencyjne.

Z chwilą zatem skierowania egzekucji przez powódkę wierzytelności spółki (...) ochronę prawną powoda zapewniała treść art.841 k.p.c., skoro twierdził, że zajęcie to dotyczy należności jej przysługujących. Powództwo interwencyjne bowiem stanowi środek merytorycznej obrony przysługujący osobie trzeciej przed egzekucją prowadzoną przeciwko dłużnikowi zgodnie z przepisami postępowania egzekucyjnego, w której nastąpiło zajęcie przedmiotu majątkowego wierzytelności formalnie prawidłowe, ale naruszające prawo podmiotowe osoby trzeciej i to w sytuacji, w której działania zmierzające do unicestwienia egzekucji na innej podstawie okazały się nieskuteczne (poddłużnik egzekwowany zwalniał się z przejętego długu przez wpłatę należności do depozytu sądowego).

Zaniechanie przez powoda (co wprost przyznane zostało na rozprawie apelacyjnej z dnia 6 grudnia 2016r.) czynności w powyższym zakresie wyklucza zasadność roszczenia opartego na bezpodstawnym wzbogaceniu pozwanej kosztem powoda. Podstawą bowiem nabycia praw majątkowych powodki były skutecznie dokonane czynności egzekucyjne, które w świetle obowiązujących przepisów nie zostały podważone w toku egzekucji, a i nie ma podstaw faktycznych aby uznać je za bezprawne.

Jak widać z dotychczasowych rozważań pominięte zostały kwestie dotyczące znaczenia dla rozstrzygnięcia treści orzeczeń w sprawie skargi pauliańskiej.

W rzeczy samej należy uznać, że treść ostatniego orzeczenia jest irrelevantna dla treści rozstrzygnięcia w niniejszej sprawie. To, czy czynność sprzedaży nieruchomości dokonana przez (...) na rzecz strony powodowej była prawnie skuteczna, czy też nie, posiadałaby znaczenie w w wypadku skierowania egzekucji do nieruchomości (co w efektywny sposób), co nie miało miejsca w świetle poczynionych ustaleń. Także ocena nieważności przelewu nie jest doniosła dla rozstrzygnięcia sprawy, skoro jego warunkowy charakter wykluczał tezę o bezskuteczności zajęcia wierzytelności, gdy ta przysługiwała warunkowo spółce (...), a do jej przejścia na powoda dochodziło z chwilą zaprzestania wpłat rat leasingowych na rzecz strony powodowej. Nie ma przy tym racji Sąd I instancji, co do decydującego znaczenia w tym zakresie faktu nabycia własności nieruchomości przez powoda, gdy przedmiot tej własności stanowił przedmiot umowy leasingowej (a na co zwrócono uwagę na wstępie niniejszych rozważań). Wszystko to zasadniczo czyni także

chybionymi zarzuty podniesione w apelacji pozwanej. A mimo to apelacja jest usp[rawidliwiona ze wskazanych wyżej przyczyn.

Apelacja pełna cum beneficio novorum polega na tym, że sąd drugiej instancji rozpatruje sprawę ponownie, czyli w sposób w zasadzie nieograniczony jeszcze raz bada sprawę rozstrzygniętą przez sąd pierwszej instancji. Postępowanie apelacyjne jest zawsze kontynuacją postępowania merytorycznego w sprawie. W toku rozprawy apelacyjnej zwrócono stronom uwagę na prawne znaczenie skuteczności przelewu i każda ze stron miała możliwość wypowiedzi w tej kwestii. Wyjaśniono także zagadnienie niewniesienia przez stronę powodową powództwa ekscydencyjnego. Wszystko to, w tym wieloletnim sporze stron, którego początkiem był swoisty układ stosunków faktycznych związanych z zachowaniem nie tylko obu stron postępowania (których ocenę dokonano między innymi w sprawie ze skargi pauliańskiej) ale także nierzetelnego dłużnika w osobie spółki (...), która nie dokonała zapłaty ceny pozwanej z umowy sprzedaży prowadzi Sąd Apelacyjny do wniosku, że istnieją w sprawie szczególne okoliczności w rozumieniu art. 102 k.p.c. dla nieobciążania strony powodowej kosztami postępowania odwoławczego, zwłaszcza, gdy się zważy, że wszczęcie niniejszego postępowania było poprzedzone uzyskaniem prawomocnego i korzystnego dla niej rozstrzygnięcia w sprawie o zapłatę części świadczenia w oparciu o podobne, co w niniejszej sprawie okoliczności faktyczne.

Mając to wszystko na uwadze orzekł Sąd Aplacyjny jak w wyroku na podstawie wskazanych przepisów, a nadto na podstawie art. 386 § 1 k.p.c., uwzględniając zakres zaskarżenia wskazanego apelacją pozwanej.

SSA Barbara Baran SSA Wojciech Kościółek SSA Jerzy Bess